

Obr. 1 Pohled na thébský západní břeh (foto P. Onderka)

Nebneceruova rodina. Slasti a strasti thébských hodnostářů Třetí přechodné doby

Kamila Tomášková

Třetí přechodná doba, zahrnující dobu vlády 21. až 25. dynastie, byla časem významných historických událostí a změn. Z historických pramenů se vynořuje obraz rozděleného státu a jeho více či méně schopných vládců a hodnostářů, kteří se střetávali v boji o moc.

Třetí přechodná doba v Thébách

Budoucí roztržičství celé země předznamenaly dramatické události, jež se odehrály již za vlády Ramesse XI., posledního panovníka 20. dynastie. Podle jedné z možných interpretací pramenů způsobily ekonomické problémy a nájezdy Libyjců v Thébách nepokoje, které nakonec vedly k sesazení Amonova velekněze Amenhotepa.¹ Ten pravděpodobně požádal o pomoc přímo panovníka – Ramesse XI., jenž na jeho podporu vyslal místokrále Kuše Panehsiho. Samotný panovník v té době zřejmě neměl dostatek prostředků k vyřešení krize v Thébách, a asi proto se obrátil na místokrále Kuše. Panehsi skutečně dosadil Amenhotepa zpět do jeho funkce, avšak postupně v Thébách uchránil téměř veškerou moc. Proto Ramesse XI. vyslal

proti místokráli vojsko pod vedením hodnostáře Pianchiho. Tomu se podařilo vytlačit Panehsiho zpátky do Kuše, ale Théby byly vyrabovány a poničeny. Pianchi pak stejně jako Panehsi soustředil moc v Thébách pouze do svých rukou, a mocenská situace se zde tedy tímto vojenským zásahem nijak nezměnila. Po smrti Pianchiho byli jeho synové pro nástupnictví příliš mladí, a tak byl jako následník² vybrán další generál, Hrihor, který pocházel s velkou pravděpodobností z libyjské rodiny (Wilkinson 2010: 354–359; Jansen-Winkel 1997).

Ještě za života Ramesse XI. se vlády na severu Egypta ujal Nesbanebdžed, první z řady panovníků 21. dynastie, a tak začalo faktické rozdělení země do dvou celků. Přestože se vládcové z Tanidy prohlašovali za krále celého

Egypta, skutečnou moc v Thébách už neměli. Obě rodiny však spolu byly spřízněny vzájemnými sňatky.

Vládnoucí rodiny legitimizovaly svou moc skrze boha Amona, jenž tímto získal jedinečné postavení, a býval dokonce označován za krále Egypta. Z toho důvodu byla v Thébách stále oblíbenější Amonova orákula, během nichž Amon činil rozhodnutí dříve náležející pouze panovníkovi (Taylor 2003: 347–349). Avšak i navzdory ideologické důležitosti náboženství byla základem moci jižních vládců armáda, kterou se snažili mnoha způsoby posílit – např. užíváním (a vybudováním nových) pevností poblíž hranice mezi jejich vlastním územím a územím severního panovníka. Zde ležela např. pevnost el-Hibe, jež byla rovněž sídlem jižních vládců. Ti samotné Théby pouze navštěvovali (Wilkinson 2010: 377–379).

V době, kdy úřad Amonova velekněze držel Džedchonsefanch (tedy v první polovině 21. dynastie), propukly v Thébách nepokoje, které by mohly svědčit o nespokojenosti Thébanů s nadvládou rodiny cizího původu³ (Wilkinson 2010: 378–379) a snad také o jejich nespokojenosti způsobené ztrátou mnoha významných hodností ve prospěch nově přichozích (Broekman 2010: 126–127). Povstání bylo nakonec potlačeno a vůdci povstání byli vyhnáni do oáz v Západní poušti. Avšak zdá se, že právě následkem tohoto konfliktu byli od té doby do významných kněžských úřadů (jmenovitě druhého, třetího a čtvrtého proroka boha Amona) dosazováni místní hodnostáři namísto blízkých příbuzných vládnoucí rodiny, jak tomu bylo doposud (Broekman 2010: 127; 2000: 25).

V následujících generacích se přístup Amonových velekněží k centrální moci pomalu měnil – byli skromnější ve svých ambicích a na rozdíl od svých předchůdců byli ochotni alespoň formálně uzнат nadřazenost tanidského panovníka a své monumenty datovat podle délky jeho vlády. Tento přístup mohl napomoci také tomu, že když se na konci 21. dynastie dostal k moci velký náčelník Ma Šešonk, významný muž libyjského původu, podařilo se mu získat kontrolu nad celým Egyptem.⁴ Sjednocení obou částí země pravděpodobně dosáhl také díky svým příbuzným, které dosadil na většinu významných pozic v celé zemi (mezi jinými jmenoval svého syna Amonovým veleknězem v Thébách), a díky sňatkům svých dcer s významnými hodnostáři. Tato strategie je pozorovatelná také v Thébách a později ji uplatňovali i Šešonkovi následníci – panovníci 22. dynastie.

I přesto podmanění Théb netrvalo dlouho. Brzy se objevily další pokusy o jejich osamostatnění a pravděpodobně za vlády Šešonka III. docházelo mezi frakcemi soupeřícími o nadvládu nad Thébami k opakovaným konfliktům, z nichž vyšla jako nejúspěšnější tzv. 23. dynastie, jež získala kontrolu nad thébskou oblastí. Některé z těchto událostí zaznamenává kronika prince Osorkona, dochovaná na Bubastidském portálu v Karnaku, která popisuje osudy Amonova velekněze Osorkona B, jenž byl několikrát nucen prosazovat svou autoritu v Thébách násilím (Broekman 2008; Caminos 1958).

Nebneceruova rodina

Nahlédnout do toho, jakým způsobem výše zmíněné události ovlivňovaly vysoce postavené thébské hodnostáře,

umožňují biografické nápisy na zádušních stélách a sochách, jejichž rozkvět nastal zejména ve 22. dynastii. Díky nim je možné sledovat rodiny některých významných thébských hodnostářů po řadu generací.

Jednou z takovýchto rodin je i rodina tzv. Nebneceru,⁵ jež v období 21., 22. a 23. dynastie zastávala v Thébách tak významné civilní a církevní hodnosti, jako byl např. úřad vezíra nebo třetího proroka Amonova, a která byla těsnými příbuzenskými svazky spojena s vládnoucím královským rodem. Zdá se dokonce, že se její členové i velmi aktivně zapojovali do mocenských konfliktů mezi 22. a 23. dynastií.

Nejstaršími známými osobnostmi této rodiny jsou Nebneceru ii. a jeho syn Nesperamun vii., kteří oba žili ještě v době vlády 21. dynastie (Broekman 2010: 132). Už Nebneceru ii. zastával významné úřady – jmenovitě byl např. královským sekretářem nebo veleknězem boha Moncu. Nesperamun vii. byl ještě úspěšnější než jeho otec – alespoň podle zpráv potomků této rodiny.⁶ Podařilo se mu získat nejen úřad třetího proroka Amonova, ale dokonce i úřad vezíra. Snad ho povinnosti spojené s těmito funkcemi zaneprazdňovaly natolik, že se už nestal královským sekretářem jako jeho otec, a tento úřad byl předán až Nesperamunovi synovi – Nebneceruovi iii. Rodina hodnost královského sekretáře poté držela ještě v několika následujících generacích.

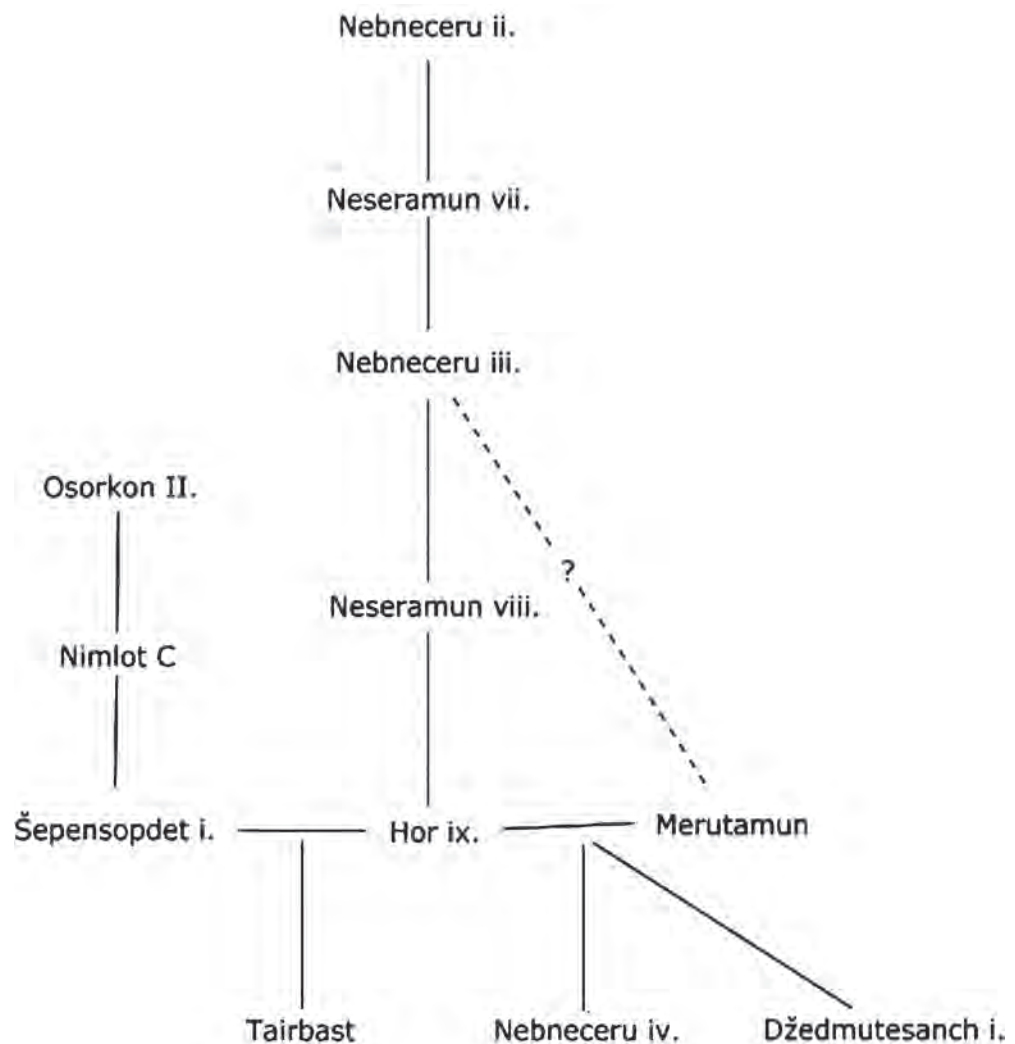
To ovšem neplatilo o titulech vezíra a třetího proroka Amonova – Nesperamun vii. tyto tituly bohužel již nedokázal zajistit pro své potomky. Tato ztráta, k níž došlo na přelomu vlády 21. a 22. dynastie, mohla souviset právě s nástupem dynastie libyjských panovníků, neboť ti, jak již bylo zmíněno výše, se snažili soustředit významné funkce v zemi do rukou svých nejbližších příbuzných a věrných a takto si zajistit podporu v celé zemi. Proto v tomto období nastupují na významné pozice hodnostáři libyjského původu (v Thébách to byl např. čtvrtý prorok Amona Nesí) a hodnostáři původem z Théb se žení s princeznami libyjské dynastie (např. Džedthutefanch A, který se nejspíš díky tomuto sňatku stal třetím prorokem Amonovým). O nespokojenosti, kterou tato politika vyvolala v řadách starobylých thébských rodin, je možné pouze spekulovat.

Jedním z nespokojených mohl být také syn Nesperamuna vii. Nebneceru iii., jenž se s největší pravděpodobností narodil na začátku vlády Šešonka I. Jak už bylo zmíněno, Nebneceru iii. nezískal úřady svého otce, zato na něj přešly funkce jeho dědečka a mezi nimi i titul sekretáře krále. Během svého dlouhého života dosáhl také několika významných náboženských a civilních úřadů, které pak podle dobového zvyku předal svým potomkům.

Nebneceru iii. se s největší pravděpodobností dožil 96 let – délku jeho života dokládá nápis na soše CG 42225 (Jansen-Winkel 1985: 117–135), kterou pro něj nechal vyrobit vnuk Hor ix. a na které samotný Nebneceru praví: „*Jako velký prorok vidím své potomky, jak synové se staví otcí. Zdravý a bez jakékoli nemoci jsem se dožil 96 let*“ (Jansen-Winkel 1985: 120). Díky tomu mohl být Nebneceru iii. svědkem vlády celkem pěti libyjských faraonů – Šešonka I., Osorkona I., Šešonka II., Takelota I. a Osorkona II.

Nebneceruovým synem a následníkem byl Nesperamun viii., jenž zdědil mnoho tradičních rodinných úřadů. Jedním

Obr. 2 Vybraný úsek genealogie
Nebneceruovy rodiny
(podle Broekman 2010: 135,
Bierbrier 1975: 73)

z nich byla i hodnost sekretáře – stojí však za povšimnutí, že v jeho případě není tato hodnost spojena s přívlastkem „královský“ (Broekman 2010: 133). Pokud toto opomenutí bylo záměrné, vyjadřovalo snad určitý odstup, který Neseramun zaujímal vůči královské rodině, nebo názor potomků, kteří jeho tituly později zaznamenali. To mohlo souviset s politickými událostmi, k nimž došlo za Neseramunova života, během vlády Osorokona II. V Thébách v této době totiž znovu docházelo k pokusům o získání nezávislosti na centrální vládě a Amonův velekněz Harsiese A se dokonce prohlásil králem. Na základě dochovaných zpráv bohužel není možné s jistotou říci, zda se Neseramun do sporů o moc nad Thébami zapojil, ale zdá se, že jisté jeho kroky vedly ke konfliktu s jeho synem a dědicem Horem ix. – ten jej totiž nejméně v jednom případě (CG 42225, Jansen-Winkel 1985: 117–135) opomíjí ve výčtu svých předků a prohlašuje se za potomka Nebneceru iii.

O Neseramunově synu Horovi ix.⁷ prameny naznačují, že se skutečně zapojil do mocenských konfliktů, které se odehrály v polovině 22. dynastie a které vedly ke vzniku 23. dynastie. S rodinou 22. dynastie byl Hor spřízněn díky manželce Šepensopdet – ta byla totiž dcerou Amonova velekněze Nimlota C, a tedy vnučkou Osorkona II. Horův sňatek však jednoznačně svědčí o tom, že snaha panovníků 22. dynastie zajistit si loajalitu pomocí vytváření nových příbuzenských vztahů nebyla vždy úspěšná. Právě Hor ix.

byl totiž jedním z těch thébských hodnostářů, kteří za krále uznali Pedubasta I., představitele konkurenční 23. dynastie, a Hor se snad zúčastnil i Pedubastovy výpravy na sever, o čemž svědčí socha Ptaha, již nechal Hor vytvořit v Memfidě (Káhira TN 31/5/25/10/ a Chalon-sur-Saône A. C. 850, viz Jansen-Winkel 1999; Broekman 2010: 134). Zdá se, že v době své nepřítomnosti v Thébách měl Hor důvod obávat se o osud svého syna Nebneceru iv., a proto napsal na této soše prosil Ptaha o jeho ochranu.

Prameny naznačují, že Hor ix. byl Pedubastovi I. velmi blízký – zřejmě jednal jako jeho rádce a učitel (Broekman 2010: 144) a pravděpodobně stál za Pedubastem už v době, kdy tento panovník přebíral moc nad Thébami.⁸ Hor ix. vypráví (na CG 42226, Jansen-Winkel 1985: 136–148) o tom, jak byl pro Pedubasta I. důležitý: „*Stál jsem v čele paláce a byl jsem vůdcem poddaných – to bylo myrhou pro srdce mého pána. Vedl jsem krále ku prospěchu obou břehů a plavil jsem se na vodě bohů. Podle mých rad přinesl pořádek Oběma zemím ... Můj pán mě pověřil, abych inspiroval Obě země a zemi přinesl pořádek.*“ (Jansen-Winkel 1985: 141).

Pokud citovaný biografický nápis na soše CG 42226 odpovídá alespoň částečně skutečnému vztahu mezi Horem ix. a Pedubastem I., mohlo by se jednat o další nepřímý doklad toho, že Pedubast I. a jeho následníci (tedy 23. dynastie) skutečně pocházeli z thébské oblasti. Blízký vztah

Hora ix. a krále by byl mnohem obtížněji vysvětlitelný, pokud by oba strávili většinu života v tak geograficky vzdálených oblastech, jako byly dolnoegyptská Leontopolis (dříve považovaná za sídlo 23. dynastie)⁹ a Thébý.

Osud Horova syna Nebnecera iv.¹⁰ mohl být ještě zajímavější než osud jeho otce. Je totiž pravděpodobné (na základě zobrazení a nápisu na bloku Louvre C 258, Broekman 2010: 135), že se Nebneceru ve sporu o vládu nad Thébami a Horním Egyptem postavil po bok Pedubastova protivníka (a tedy i protivníka svého otce), Osorkona B.¹¹ Z dochovaného nápisu je také možné usoudit, že Nebneceru iv. ještě za života svého otce převzal některé jeho úřady, např. sekretáře krále a starosty (Bierbrier 1975: 77). Jako vysvětlení této skutečnosti je možné navrhnout několik možností: Mohlo se tak stát kvůli nemoci otce nebo např. proto, že jeho otec byl po převzetí moci Osorkonem B svých titulů formálně zbaven v důsledku spojení s Osorkonovým rivalem (Broekman 2010: 135, Bierbrier 1975: 77–78).

Ať už tomu bylo jakkoli, tento kontakt s Osorkonem B měl zřejmě na kariéru Nebnecera iv. pozitivní vliv, protože na začátku vlády Osorkona III. (Berlin 17272, Jansen-Winkel 1985: 300–301; Wreszcinski 1915) získává Nebneceru iv. dokonce titul třetího proroka Amonova. Tento mocenský vzestup by vůbec nebyl překvapivý, pokud by Osorkon B a Osorkon III. (panovník zařazovaný do 23. dynastie) byli skutečně jedna a táž osoba.¹² Nebneceru mohl být takto odměněn za svou věrnost princům v těžkých časech. Na základě dochovaných pramenů je ale těžké určit, zda šlo skutečně o věrnost, nebo pouze o pragmatickou přizpůsobivost tehdejší politické situaci.

Nebneceru iv. si vzal za manželku Sitamun, dceru vezíra Nespakašuty iii. Tím spojil dvě významné thébské rodiny, které obě držely tituly vezíra a třetího proroka Amonova (Bierbrier 1975: 77, pozn. 137). Navzdory tomuto sňatku, jenž měl postavení Nebneceruoovy rodiny posílit, se zdá, že v dalších generacích ztrácí tato rodina na významu a po smrti Nebnecera iv. přebírají její dědičné úřady členové jiných významných thébských rodin (Broekman 2010: 135). Dochované prameny bohužel neumožňují určit, co přesně zapříčinilo oslabení této dříve tak významné a vlivné rodiny.

Strasti a slasti thébských hodnostářů Třetí přechodné doby

Výše předložený nástin historie jedné z rodin vysoce postavených thébských hodnostářů může vypovídat i o osudech mnoha dalších thébských rodin podobného postavení. Jednou z typických charakteristik hodnostářů Třetí přechodné doby (nejen v Thébách) byla jejich tendence neomezeně kombinovat úřady ze všech tří mocenských sfér – civilní, církevní a vojenské. V případě rodiny Nebnecera to byly zejména hodnosti civilní a církevní, jak je patrné z výše předloženého výkladu.

Rovněž snaha panovníků 22. dynastie zajistit si loajalitu hodnostářů pomocí sňatků spojujících významné osobnosti s vládnoucím rodem se projevila i v Thébách, kde došlo k mnoha sňatkům mezi vlivnými představiteli thébské vládnoucí vrstvy a ženami z rodiny 22. dynastie. V rodině Nebnecera to byl Hor ix., jenž se oženil s Šepensopdet, vnučkou Osorkona II. V některých případech byl

takovýto svazek spojen se společenským vzestupem daného hodnostáře. Pokud skutečně existovala jistá souvislost mezi společenským vzestupem a sňatkem s královskou příbuznou, bylo by velmi zajímavé zjistit, který z těchto dvou faktorů byl příčinou a který následkem. Bez podrobnějších pramenů by však jakýkoli takový pokus zůstal pouhou spekulací.

Přestože biografické nápisy na zádušních stélách a sochách členů thébských rodin žádné dobové konflikty přímo nereflektují (ani v biografických nápisech Hora ix. a jeho syna Nebnecera iv. se neobjevují žádné zmínky o neshodách, které jsou v Thébách té doby předpokládány na základě kroniky prince Osorkona B), zdá se (alespoň podle dochovaných náznaků), že jejich jednotliví příslušníci byli svědky sporů o nadvládu nad thébskou oblastí a často se těchto sporů i účastnili. Jejich rodiny však zřejmě nebyly thébskou snahou o nezávislost natolik negativně ovlivněny, aby se v jejich společenském postavení (a tedy titulech) objevily jakékoli výrazné změny časově odpovídající událostem spojeným s thébskými pokusy o získání samostatnosti. Zdá se tedy, že mocenská základna alespoň některých rodin vysokých hodnostářů (jmenovitě Nebneceraovy, Nespakašutovy, Džedthutefanchovy B a Nesperamunovy rodiny – viz Broekman 2010; Bierbrier 1975: 60–85) byla dostatečně stabilní a nezávislá na to, aby tyto mocenské konflikty bez úhony přestály, nebo je dokonce využily ve svůj prospěch.

Poznámky:

- ¹ Jinou variantu události navrhuje např. Thijs (2003: 289–90) nebo van Dijk (2003: 324), kteří se domnívají, že to byl Panehsi, který Amenhotepa sesadil z vlastní iniciativy.
- ² Toto pořadí (tedy Pianchi – Hrihor) není zatím všeobecně přijímáno (viz např. Kitchen 1996: xvi).
- ³ Kromě libyjských jmen Hrihorových synů svědčí o neegyptském původu celé jižní dynastie také jméno jednoho z jejich představitelů – Masaharta, syna Pinodžema I.
- ⁴ Z Théb pochází nápis zmiňující Šešonka pouze jeho libyjským titulem, z čehož např. Kitchen (1996: par. 246) vyvozuje, že na začátku Šešonk nebyl v Thébách uznáván za panovníka, kdežto Wilkinson (2010: 383–386) nebo Dodson (2009: 108–9) se domnívají, že thébskou oblast spravoval ještě před tím, než se sám stal vládcem celé země.
- ⁵ Známé prameny týkající se Nebneceruoovy rodiny jsou následující (seřazeno v přibližném chronologickém pořadí s odkazem na nejpodrobnější zpracování): CG 42225 (Jansen-Winkel 1985: 117–135), Louvre C 258 / E3336 (Jansen-Winkel 1985: 287–289; 1992: 249–254), CG 42226/JE 36575 (Jansen-Winkel 1985: 136–148; 2007: 213–216), CG 42228 (Jansen-Winkel 1985: 156–67), Cairo TN 31/5/25/10 a Chalon-sur-Saône A. C. 850 (Jansen-Winkel 1999), Stockholm MM 15735 (Peterson 1969: 78), pohřební kužely Hora ix. (Davies – Macadam 1957: nr. 25, 26), CG 42227 (Jansen-Winkel 1985: 150–155; 2007: 216–217), JE 29248 (Jansen-Winkel 1985: 168–169; 2007: 302–303), Berlin 17272 (Jansen-Winkel 1985: 300–301; Wreszcinski 1915), Louvre D 34 (Jansen-Winkel 2007: 302), CG 42223 (Jansen-Winkel 2008: 59; 1999: 135), CG 42229 (Jansen-Winkel 1985: 205–209), CG 42223 (Jansen-Winkel 2007: 304–305; Kitchen 1996: par. 166–170, Bierbrier 1975: 68–73), TN 20/2/25/2 (Jansen-Winkel 2008: 58–62).
- ⁶ CG 42225 (Jansen-Winkel 1985: 117–135), CG 42227 (Jansen-Winkel 1985: 150–155), JE 29248 (Jansen-Winkel 1985: 168–169), Berlin 17272 (Jansen-Winkel 1985: 300–301).

- ⁷ V literatuře je různými autory střídavě zmiňován jako Hor vii./viii./ix./xi.
- ⁸ V tomto okamžiku se lze znovu zamyslet nad vztahem Hora ix. k jeho otci Neseramunovi viii. Je možné, že se Hor ix. již na konci vlády Osorkona II. přikláněl ke vznikající konkurenční hornoegyptské dynastii, což mohlo vyústit ve spory s otcem. Proto jej také na další soše zmiňuje jen jako sekretáře Horního Egypta – nesloužil totiž Horem uznávanému králi.
- ⁹ Např. Kitchen stále zastává názor, že sídlem 23. dynastie byla dolnoegyptská Leontopolis (Kitchen: 2006; 2009).
- ¹⁰ Někdy je v literatuře označován také jako Nebneceru i.
- ¹¹ Zda v konfliktu, který je popisován v kronice prince Osorkona, byl protivníkem Osorkona B právě Pedubast I., zůstává stále předmětem diskuzí (srov. např. Kitchen: 2009; Aston 2009; Broekman 2010).
- ¹² Broekman (např. 2010: 135) ztotožnění Osorkona B a Osorkona III. považuje za fakt (viz také Ōhshiro 1999), avšak podle mého názoru toto ztotožnění ještě není možné označit za prokázanou historickou skutečnost.

Literatura:

- Aston, David A.: 2009 „Takeloh II, a King of the Herakleopolitan/Theban Twenty-Third Dynasty Revisited: The Chronology of Dynasties 22 and 23“, in: Broekman, G. P. F. – Demarée, R. J. – Kaper, O. E. (eds.). *The Libyan period in Egypt: Historical and cultural studies into the 21st–24th Dynasties. Proceedings of a conference at Leiden University, 25–27 October 2007*, Leuven: Peeters, s. 1–28.
- Bierbrier, Morris L.: 1975 *The Late New Kingdom in Egypt*, Warminster: Aris & Phillips.
- Broekman, Gerard P. F.: 2000 „On the Chronology and Genealogy of the Second, Third and Fourth Prophets of Amun in Thebes during the Twenty-First Dynasty in Egypt“, *Göttinger Miszellen* 174, s. 25–34.
- 2008 „The Chronicle of Prince Osorkon and its Historical Context“, *Journal of Egyptian History* 1/2, s. 209–234.
- 2010 „The Leading Theban Priests of Amun“, *Journal of Egyptian Archeology* 96, s. 125–148.
- Caminos, Ricardo A.: 1958 *The Chronicle of Prince Osorkon*, Roma: Pontificium Institutum Biblicum.
- Davies, N. de G. – Laming MacAdam, M. F.: 1957 *A Corpus of Inscribed Egyptian Funerary Cones*, Oxford: University Press.
- van Dijk, Jacobus: 2003 „Amarnské období a konec Nové říše“, in: Shaw, Ian (ed.). *Dějiny starověkého Egypta*, Praha: Jiří Buchal – BB art, s. 288–329.
- Dodson, Aidan: 2009 „The Transition Between the 21st and the 22nd Dynasties Revisited“, in: Broekman, G. P. F. – Demarée, R. J. – Kaper, O. E. (eds.). *The Libyan period in Egypt: Historical and cultural studies into the 21st–24th Dynasties. Proceedings of a conference at Leiden University, 25–27 October 2007*, Leuven: Peeters, s. 103–112.
- Jansen-Winkel, Karl: 1985 *Ägyptische Biographien der 22. und 23. Dynastie*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag [Ägypten und Altes Testament 8].
- 1992 „Zu einigen religiösen und historischen Inschriften“, *Chronique d'Égypte* 67, s. 240–259.
- 1997 „Die thebanischen Gründer der 21. Dynastie“, *Göttinger Miszellen* 157, s. 49–74.
- 1999 „Ein Amunpriester in Memphis“, *Studien zur Altägyptischen Kultur* 27, s. 123–139.
- 2007 *Inschriften der Spätzeit. Teil II. Die 22.–24. Dynastie*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- 2008 „Drei Statuen der 22./23. Dynastie“, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* 135, s. 50–62.
- Kitchen, Kenneth A.: 1996 *The Third Intermediate Period in Egypt (1100–650 BC)*, Warminster: Aris & Phillips Limited.
- 2006 „The Strengths and Weaknesses of Egyptian Chronology“, *Ägypten und Levante* 16, s. 293–308.
- 2009 „An Overview of Fact and Fiction“, in: Broekman, G. P. F. – Demarée, R. J. – Kaper, O. E. (eds.). *The Libyan period in Egypt: Historical and cultural studies into the 21st–24th Dynasties. Proceedings of a conference at Leiden University, 25–27 October 2007*, Leuven: Peeters, s. 161–202.
- Ōhshiro, Michinori: 1999 „The Identity of Osorkon III: The Revival of an Old Theory (Prince Osorkon = Osorkon III)“, *Bulletin of the Ancient Orient Museum* 20, s. 33–49.
- Peterson, Bengt J.: 1969 „Ein Beleg für Hori, Briefschreiber des Pharaos“, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* 96, s. 78.
- Taylor, John: 2003 „Třetí přechodná doba“, in: Shaw, Ian (ed.). *Dějiny starověkého Egypta*, Praha: Jiří Buchal – BB art, s. 346–382.
- Thijs, Ad: 2003 „The Troubled Careers of Amenhotep and Panehsy“, *Studien zur Altägyptischen Kultur* 31, s. 289–306.
- Wilkinson, Toby: 2010 *The Rise and Fall of Ancient Egypt*, London – New York – Berlin: Bloomsbury Publishing.
- Wreszinski, Walter: 1915 „Eine Statue aus der 22. Dynastie“, *Orientalistische Literaturzeitung* 18, s. 353–359.

Abstract:

The Family of Nebneteru. Pleasantries and hardships of being a Theban dignitary during the Third Intermediate Period

The article focuses on one of the families which held a prominent position during the Twenty-First, Twenty-Second and Twenty-Third Dynasties in Thebes – the family of Nebneteru. The reconstruction of the family's history is based on biographical inscriptions from its funerary monuments. The ways in which the changing political situation of the period influenced the family of Nebneceru and other Theban families, are summarised and interpreted in the concluding part of the article. The sources point towards the conclusion that although the family members sometimes took part in the political struggles of the Third Intermediate Period, these struggles rarely affected the social and political status of the Nebneteru family – which was not the case for some other prominent Theban families.